

Tržaško glasbeno življenje. Šele v zadnjih letih so se začeli širši slovenski krogi živahneje zanimati za Trst in za življenje in delovanje tu prebivajočih Slovencev. V resnici je še sedaj Trst več ali manj neznan. Morda to vsled tega, ker se tukajšnjim Slovencem ni pripisovala kakršnakoli važnost, niti v političnem niti v kulturnem oziru. O kakšnem ožjem stiku med tržaškimi ali drugimi, recimo kranjskimi Slovenci, se je slišalo kaj malo. Ljubljana, kot središče vsega slovenskega življenja, ni skoro nikoli slovenskemu Trstu nudila roke, da bi ga priklenila nase, dvignila ga, mu stala z izdatno pomočjo pri vseh naporih ob strani. Sicer pa ni to čudno: kranjske Slovence združuje politični, tržaške pa združuje narodnostni boj. Tržaški Slovenci se svoje moči čimdalje bolj zavedajo in se vsled tega tudi dvigajo, in to iz lastne moči. Tako tudi v glasbenem oziru. Neverjetno je skoro, da so tu pevska društva, ki bi slavila že lahko svojo 25letnico. Ni mi znano, če še živi pevsko društvo „Zora“ na Verdeli (ustanovljena 1884. l.). Žive pa še pevska društva, ki so bila ustanovljena l. 1889., torej pred 22. leti, n. pr. pevsko društvo „Adrija“ v Barkovljah, pevsko društvo „Velesila“ v Škednju, pevsko društvo „Zarja“ v Rojanu. Tudi Slavjanska čitalnica v Trstu (ustanovljena l. 1861.) je svoj čas pridno popevala. Skoro vsa ostala pevska društva mesta in okolice so otroci iz preteklih desetletij. Precejšno število jih je; naštel sem jih nad štirideset.

Večina vseh teh pevskih, oziroma godbenih društev je nastalo bolj iz potrebe do združenja vseh slovenskih sil, kakor iz veselja do petja. Kot nekaka bojna društva so združevala v svojih vrstah krepke može-bojevnike za narodno stvar, vžigala s silno bojno pesmijo ljubezen do slovenske grude in jih vodila k raznim volilnim bojem, kjer so Slovenci nastopali čimdalje bolj samozavestno in zmagovalno. Ni torej čudno, če so bili tem društvom najljubši sedaj že nekako zaničevani „hauerji“, kajti v njih znamenju se je število zavednih Slovencev množilo in se osamosvajalo. Ko pa je narodnostni boj jel pojemati, so se začela pretvarjati tudi pevska društva. Postala so zabavna društva, ki pa so vendar koristila s tem, da so v posameznih krajih tvorila središče slovenskega življa. Tja so se zatekali zabave in veselja željni Slovenci, tam so se čutili svoje med svojimi, poleg tega pa se je slišala med veselimi popevkami mnogokrat tudi resna beseda. Taka veselica ali pevska zabava je na ta način združevala prijetno in koristno. Skoro vsa sedaj obstoječa pevska društva v Trstu in okolici imajo še ta namen. Ni jih tedaj meriti strogo z glasbenim merilom. Resna, glasbeno dovršena pesem jim je še nedostopna, kajti manjka pevcem in z malimi izjemami tudi pevovodjem dovolj glasbene izobrazbe. Čuditi se torej ne smemo dolgim programom vrtnih veselic s petjem, velikih koncertov s tombolo, pevskih večerov s pijačo i. t. d. V programu se bratsko menjavajo kupleti dvomljive glasbene vrednosti z več ali manj dobrimi starodavnimi mešanimi in moškimi zbori, burkami in običajnim plesom. Brez plesa ne gre skoro nikoli. To tudi največ nese. In to je ona kočljiva točka, ob kateri obmahujejo v novejšem času marsikatera pevska društva. One nekdanje žive požrtvovalnosti ni več, denar je vedno bolj redek in denarne krize so krive, da društva propadajo, izginjajo in da so oživela nova, ki jim je edini namen glasba, dvignjenje slovenske umetne pesmi. V tem času se je ustanovila podružnica „Glasbene Matice“, ki ima zlasti tu v Trstu obširno in hvaležno polje. V kratki dobi svojega komaj dveletnega ob-

stoja šteje že čez 40 učencev za klavir, gosli in teorijo, in množi se tudi pevski zbor, ki šteje zdaj že okoli 60 pevk in pevcev. V podružnici „Glasbene Matice“ se tedaj goji z vneto dobro slovenska pesem, poučuje se glasba po načrtu „Glasbene Matice“ v Ljubljani, prirejajo se produkcije učencev in izvrstno obiskani koncerti. Vojaški godbi 97. pešpolka kapelnikuje glasbeno visoko naobraženi Teply, ki zlasti neguje slovansko glasbo, in ta stoji „Glasbeni Matici“ zvesto ob strani. Vsled tega so koncerti tukajšnje podružnice „Glasbene Matice“ med najboljšimi izmed vseh drugih slovenskih, italijanskih in nemških koncertov. Ko si podružnica opomore iz prve denarne stiske, ko si pridobi državno izprašanih učiteljev, si more iskati tudi državne podpore, in prepričani smemo biti, da bo v polni meri zadostila svojim visokim ciljem. — Zgodilo se je, da se je staro pevsko društvo, ko je uvidelo potrebo in pomen „Glasbene Matice“, združilo, izročilo njej ves svoj inventar ter svoje pevce ponudilo „Glasbeni Matici“. Prvi hvalevredni korak k tako potrebni pevski centralizaciji je storilo pevsko društvo „Kolo“, ki bi ga smeli imenovati poleg „Velesile“ najboljše. In centralizacija je nujno potrebna. Poskušalo se je z ustanovitvijo pevske župe ali lastne „Zveze“ pevskih društev, kar pa je ostalo pri poskusih. Od ljubljanske „Zveze“ tukajšnja pevska društva, kakor trdijo, ne bi imela koristi, ker je predaleč in menda ne pozna njih potreb, doma pa niso priznala nikomur vodstva. Z ustanovitvijo „Glasbene Matice“ ta izgovor odpade in treba bo resno misliti na vsestransko združenje vseh pevskih sil.

Poleg pevskih društev štejemo še mnogo godbenih. Danes so kupili boben, čez mesec dni godejo, da je veselje. Ta društva oskrbujejo zlasti godbo pri raznih in pogostih plesih. Tukaj pleše staro in mlado, moški in ženske, cele nedelje od jutra do jutra. In kako pleše! Ples je tu v krvi.

Zanimivo je petje po cerkvah. Kolikor mi je znano, je najlepše in najumetnejše v srbski cerkvi, kjer nam imponirajo pristni slovanski basi. Dobro je petje tudi pri Sv. Justu. V okoliških cerkvah pa seveda o liturgičnem petju ni duha ne sluha. Hrupne italijanske maše s pavkami in trompetami in zadirljivi deški glasovi človeka nehote preženo iz že itak pičlo obiskanih cerkva.

O italijanskih pevskih društvih je malo slišati. Ves čas, kar sem tu, sem slišal eno edino socialistično pevsko društvo, Nemci imajo eno ali dve. S pevskim društvom „Eintracht“ so šli lansko leto menda v Monakovo, kjer pa jih najbrž niso bili kaj posebno veseli.

Slovenci imamo tu tudi svoje gledišče, ki je sicer majhno, a vendar deloma zadostuje našim razmeram; saj so na razpolago razna druga italijanska, katere Slovenci pogosto obiskujejo. Do sedaj se je v našem gledišču gojila resna ali šaljiva igra, ki je še dosti dobro reševala svojo nalogo. V zadnjem času pa nazadujemo. Posrečilo se je iz domačih moči sestaviti malo opereto in ta preti izpodriniti vse drugo. Sicer je doba taka, vendar je želeti „modus in rebus“.

Italijani nimajo razen mestnega gledišča svojih. Še manj pa angažiranega igralskega osebja. Razne potovalne družbe prirejajo vse leto bolj ali manj znamenite operete in opere. Pevci so po veliki večini dobri in orkester tudi. Gledišča pa so silno draga, a vendar vedno prav dobro obiskana. Najboljša družba je seveda v mestnem gledišču „Verdi“. Navzlic vsakoletnemu deficitu (ki se mi zdi skoro neverjeten, ker uživa gledišče izdatno občinsko podporo in je vedno polno) gostujejo najboljše italijanske pevke in pevci, s kolikor mogoče najboljšim orkestrom in dirigentom. Do zdaj se v tržaških italijanskih glediščih nemara še ni pela niti ena slovanska opera, posebno ne v gledišču „Verdi“, kjer je občina le pod izrecnim

pogojem, da se za vse čase sme peti le italijansko, popravila stavbo. Izključena je bila pa v prvi vrsti slovanska glasba. In čudo! Letos se poje z velikanskim uspehom prva slovanska opera ravno v tem gledišču. Časopisje ne more prehvaliti „Borisa Godunova“, ki ga je spesnil in uglasbil Rus Musorgski. Tako se časi spreminjajo, in za drugo leto se obljubuje „Prodana nevesta“.

Drugih potujočih pijanistov, vijolinistov in pevcev je slišati skoro vedno. Žal, da nimamo razen nemške Schillerjeve nobenih večjih koncertnih dvoran. Filharmonično-dramatična dvorana ali dvorana v poslopju ljudske univerze in v konservatoriju Tartini se ne morejo meriti z dvorano v ljubljanskem „Unionu“ ali „Narodnem domu“. Za večje koncertne prireditve je celo gledišča težko dobiti, zlasti za slovenske koncerte. Zato le obžalujemo, da nas „Glasbena Matica“ iz Ljubljane ne more posetiti. Morda pa se tudi na to stran zboljšajo razmere.

Končno skrbe za razvedrilo neštevilni kinematografi, kjer lahko za „groš“ vidiš in slišiš vsakovrstne opere, v razne varijeteje in poletna gledišča vabijo kričeči letaki, na cesti te zdrav berač nadleguje s harmoniko, ko prideš domov, pa nad teboj prepeva v najvišjih legah in hrepenečih trilčkih zaljubljena hišna, poleg tebe na levi in desni se uči marljiv učenec škale od jutra do večera, v „Gozdiču“ vojaška godba, v „Ljudskem vrtu“ mestna, v gostilni ples, na morju mandolina in kitara! Kje je rešitev? Kam?

E. Adamič.

Koncert „Glasbene Matice“ v Ljubljani dne 5. februarja 1911. — Letošnjo revijo slovenskih skladateljev je otvoril Fr. Ferjančičev čutapolni mešani zbor „Tone solnce, tone . . .“ Mešana zbora dr. Goj. Kreka „Tam na vrtni gredi“ in „Kakor bela golobica“ tvorita mogočen kontrast: prvi izraža na dramatičen način tragiko slovesa brez vrnitve, drugi pa v lahkih ritmih srečo mlade matere. Aljaževa moška zbora „Zakipi duša mladostna“ in „Divna noč“ je občinstvo pozdravilo z navdušenjem. Juvančev „Pastir“ s tenorskim in baritonskim samospevom je sicer preprosta, pa melodijozna kompozicija. Gerbičev moški zbor „Lahko noč“ je presrčna skladba; njegov „Rožmarin“, trospev za ženske glasove, preveva globoko občutena otožnost, obupanost in resignacija zapuščene deklice, ter spada med najlepše slovenske ženske speve. E. Adamičevi mešani zbori: Dekletce, podaj mi roko, Petnajst let, V snegu, V gozdu so moderne koncertne skladbe velike umetniške vrednosti; najkrasnejša med njimi pa je — tretja, kjer sta pesnik in skladatelj „na isti višini globokega čuvstvovanja“. Adamičeve skladbe zahtevajo od pevcev mnogo in tvorijo elitne točke naših pevskih koncertov. — Da so uspeli vsi zbori nad vse sijajno, to je seveda v prvi vrsti zasluga koncertnega vodje g. M. Hubada; nanj in na njegove zборе, ki bi delali čast vsakemu svetovnemu mestu, je lahko Ljubljana ponosna! — Koncertna pijanistinja, gospa Vida Talichova, nas je očarala z dvema Lisztovima skladbama; orkester „Slovenske Filharmonije“ pa je s skromnimi sredstvi dosegel pod temperamentnim vodstvom kapelnika E. Czajaneke popoln uspeh. Umetniškega užitka prebogati večer je zaključil D. Jenka „Tanana“, zbor ciganov iz znane spevoigre „Vračara“.

A. Š.

Popravek. Na 57. str. citaj v naslovu Molétove pesmi: „Sotto voce“.

